

ชื่อเรื่อง : ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความล่าช้าในการเข้ารับบริการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง
ระยะเฉียบพลัน โรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่

ผู้เขียน : กัลยาณี ชัยชนะ, ตรีนุชภา ภิมุข, รัตติกาล สุขทับทิม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบย้อนหลังและไปข้างหน้า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความล่าช้าในการเข้ารับบริการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน และปัจจัยที่สัมพันธ์กับความล่าช้าในการเข้ารับบริการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน โรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่เข้ารับบริการแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2566 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2567 โดยการสืบค้นข้อมูลจากเวชระเบียน โรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่ จำนวน 79 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ได้แก่ การทดสอบฟิชเชอร์ (Fisher's exact probability test) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการเจ็บป่วยและการนำส่งผู้ป่วยมาโรงพยาบาลกับความล่าช้าในการเข้ารับบริการผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันส่วนใหญ่มารับบริการรักษาเร็ว โดยใช้ระยะเวลาถึงโรงพยาบาลหลังจากเกิดอาการน้อยกว่าหรือเท่ากับ 120 นาที ร้อยละ 64.0 และมารับการรักษาล่าช้าโดยใช้ระยะเวลาถึงโรงพยาบาลหลังจากเกิดอาการมากกว่า 120 นาที ร้อยละ 19.0 โดยมีระยะเวลาเฉลี่ย \pm ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 74.05 ± 48.01 นาที เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความล่าช้าในการเข้ารับบริการ พบว่า ที่อยู่ บุคคลที่นำส่งโรงพยาบาล และระยะทางจากสถานที่เกิดอาการถึงโรงพยาบาล มีความสัมพันธ์ต่อความล่าช้าในการเข้ารับบริการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความล่าช้าในการเข้ารับบริการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน โรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่ ค้นพบว่า ที่อยู่/เขตพื้นที่ บุคคลที่นำส่งโรงพยาบาล และระยะทางจากสถานที่เกิดอาการถึงโรงพยาบาล มีความสัมพันธ์ต่อความล่าช้าในการเข้ารับบริการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน ที่มีที่อยู่อาศัยอำเภอรอบนอก จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ จอมทอง, ดอยเต่า, พร้าว, เชียงดาว, กัลยาณีวัฒนา, ผาง และต่างจังหวัด ได้แก่ ลำพูน, ลำปาง, แม่ฮ่องสอน มีแนวโน้มที่จะเดินทางมารับการรักษา ที่โรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่ล่าช้า เนื่องระยะทางที่ค่อนข้างไกล ประกอบกับบางพื้นที่ หรือบางอำเภอ เช่น อำเภอกัลยาณีวัฒนา

อำเภอฝาง และพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะเส้นทางคมนาคมเป็นถนนแคบ ประกอบกับเส้นทางลาดชัน ภูเขาสูง ทำให้การสัญจรเดินทางมาโรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่ ต้องใช้ระยะเวลาที่นาน ส่งผลต่อความล่าช้าในการเข้ารับบริการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน โรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่

ผู้นำส่ง จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้นำส่งมีความสัมพันธ์ต่อความล่าช้าในการเข้ารับบริการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน กล่าวคือบุคคลในครอบครัวของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน โรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่ มีแนวโน้มที่จะนำส่งผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันมาโรงพยาบาลล่าช้า อาจเนื่องด้วยบุคคลในครอบครัว ซึ่งเป็นบุตร/สามี/ภรรยา อยู่ในภาวะตกใจ กับเหตุการณ์ที่มีบุคคลในครอบครัวป่วยด้วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน ประกอบกับไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลหรือให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันเบื้องต้น ประกอบกับการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีผู้ป่วยส่วนหนึ่งที่มาจากอำเภอรอบนอกจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ผู้ป่วยมาจากชุมชนต่างๆ ที่ยังขาดการได้รับรู้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน ประกอบกับมาจากพื้นที่รอบนอก ที่มีระยะทางห่างไกล จากโรงพยาบาล จึงมีผลให้บุคคลในครอบครัวของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันนำผู้ป่วยมาโรงพยาบาลล่าช้า ซึ่งจากการศึกษาของจากการศึกษาของแซพฮาร์ด (Shephard, 2014) ที่ศึกษาในกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน หรือผู้นำส่งผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน พบว่าการที่บุคคลเหล่านั้นรับรู้เกี่ยวกับอาการ อาการแสดงของโรคหลอดเลือดสมอง ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง ความรู้เกี่ยวกับวิธีการรักษาโรคหลอดเลือดสมองจะทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถนำผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันมารับการรักษาในโรงพยาบาลได้เร็ว และยังพบว่า ความรู้เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองมีความสัมพันธ์กับรายได้และระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้การศึกษาของโมเซอร์และคณะ (Moser, et al., 2016) พบว่าผู้ป่วยและบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือผู้นำส่งสามารถรับรู้อาการที่เกิดขึ้นเป็นอาการของโรคหลอดเลือดสมอง หรือทราบอาการของโรคหลอดเลือดสมองจะทำให้ระยะเวลามาถึงโรงพยาบาลหลังจากเกิดอาการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองลดลง

นอกจากนี้ยังพบว่า ระยะทางจากสถานที่เกิดอาการถึงโรงพยาบาล มีความสัมพันธ์ต่อความล่าช้าในการเข้ารับบริการของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน กล่าวคือ ระยะทางจากสถานที่เกิดอาการถึงโรงพยาบาลมากกว่า 30 กิโลเมตร มีแนวโน้มที่ผู้ป่วยจะเข้ามาใช้บริการล่าช้า สอดคล้องกับผลการศึกษาข้างต้นที่พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่อาศัยหรือมีที่อยู่ ในพื้นที่อำเภอรอบนอก จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ จอมทอง, ดอยเต่า, พร้าว เชียงดาว, กัลยาณิวัฒนา, ฝาง และต่างจังหวัด ได้แก่ ลำพูน, ลำปาง, แม่ฮ่องสอน ซึ่งมีระยะทางที่มากกว่า 30 กิโลเมตรขึ้นไป มีแนวโน้มที่มารับบริการรักษาล่าช้า ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าที่อยู่ และระยะเวลามีผลต่อการเดินทางเข้ามาเข้ารับการรักษาของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กัลยา กุลนา (2561) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมารับการรักษาทันเวลาของผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองระยะ

เฉียบพลัน โรงพยาบาลตติยภูมิแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า พื้นที่ ระยะทางมารับการรักษา มีความสัมพันธ์กับการมารับการรักษาทันเวลาของผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน

จากผลการศึกษาข้างต้น กล่าวได้ว่า ที่อยู่/เขตพื้นที่ บุคคลที่นำส่งโรงพยาบาล และระยะทางจากสถานที่เกิดอาการถึงโรงพยาบาล มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการเข้ารับการรักษาที่ทันเวลาของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยเฉพาะผู้นำส่ง ซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ป่วย เนื่องด้วยเป็นบุคคลใกล้ชิด และอยู่ในสภาพแวดล้อมขณะที่ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันกำลังเกิดอาการของโรคหลอดเลือดสมอง จะมีส่วนช่วยเหลือให้ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันมารับการรักษาได้เร็วเมื่อเกิดอาการของโรคหลอดเลือดสมอง ซึ่งการให้ข้อมูลความรู้แก่เกี่ยวกับโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันแก่ประชาชนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการอย่างทั่วถึง ลำดับต่อมาคือ ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือในชุมชนต่างๆ ที่มีความล่าช้าในการนำส่งผู้ป่วยมาโรงพยาบาล ซึ่งการดูแลหรือให้การพยาบาลผู้ป่วยในเบื้องต้นก่อนและระหว่างเดินทางมาโรงพยาบาล เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลันได้ ทั้งการสร้างเครือข่ายสุขภาพในระดับชุมชนที่มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต) โรงพยาบาลชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพในด้านรถบริการการแพทย์ฉุกเฉิน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ชุมชน ซึ่งมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่มีบทบาทสำคัญในด้านสุขภาพของประชาชน เข้าร่วมเป็นเครือข่ายร่วมเฝ้าระวังและดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน

ผลการวิจัยครั้งนี้

1. รู้ถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความล่าช้าในการเข้ารับบริการผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน
2. พยาบาลวิชาชีพและทีมสุขภาพสามารถนำข้อมูลที่เป็นผลจากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนปรับปรุง/พัฒนา วิธีการในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะเฉียบพลัน นอกจากนี้ยังสามารถนำ ข้อมูลที่เป็นผลจากการศึกษาไปใช้รณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักให้ผู้ป่วยหรือประชาชนที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง ให้มารับการรักษาอย่างรวดเร็วเมื่อเกิดอาการ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการลดอัตราการเสียชีวิตและอัตราการเกิดความพิการ